Sheria zinazounga mkono watumiaji na uidhinishaji wa sigara za kielektroniki: kwa nini uvutaji sigara unatokomea Aotearoa New Zealand

Utangulizin

Aotearoa New Zealand imekuwa ikishuhudia kupungua kwa viwango vya uvutaji sigara kwa miongo 50 iliyopita, na tangu halali na kupokelewa kwa wingi kwa bidhaa za kielektroniki katika muongo uliopita, kupungua huku kumeongezeka kwa kasi pamoja na kuongezeka kwa matumizi ya bidhaa salama zaidi. Aotearoa New Zealand sasa iko katika mkondo wa kuwa mojawapo ya nchi za kwanza duniani kuwa na hadhi ya "Bila Uvutaji Sigara", ambayo inaashiria kwamba viwango vya uvutaji vimepunguzwa hadi chini ya asilimia 5. Karatasi hii fupi ya taarifa inalenga kuchunguza safari ya haraka na yenye mwelekeo wa Aotearoa New Zealand kuelekea kuwa nchi isiyo na uvutaji sigara, na mafundisho yanayoweza kupatikana kutokana na njia ya nchi hiyo inayoweka watumiaji mbele katika afya ya umma.

Je, viwango vya uvutaji sigara nchini Aotearoa New Zealand vimebadilikaje kwa muda?

Tumbaku ililetwa na wakoloni wa kwanza wa Kizungu waliowasili Aotearoa New Zealand kuanzia katikati hadi mwishoni mwa karne ya 18, awali kama bidhaa ya biashara.[i] Kabla ya hapo, tumbaku haikuwa ikitumika na watu wa asili wa Aotearoa New Zealand. Kama ilivyokuwa katika nchi nyingi nyingine, matumizi ya tumbaku yalienea haraka katika jamii nzima. Matumizi ya tumbaku nchini Aotearoa New Zealand yalifikia kilele chake katika miaka ya 1960 (inapaswa kutajwa kuwa takwimu za matumizi ya uvutaji sigara kwa mtu mmoja mmoja katika idadi ya watu wa Aotearoa New Zealand zilianza kupatikana kuanzia mwaka 1976).[ii] Ifikapo mwaka 1976, kiwango cha uvutaji sigara kwa wanaume kilikuwa asilimia 40, huku kiwango cha chini cha asilimia 32 kikirekodiwa kwa wanawake.[iii] Viwango vya uvutaji sigara nchini Aotearoa New Zealand vilipungua kwa hatua kwa hatua katika miongo iliyofuata: asilimia 18.4 ya watu wazima walikuwa wavutaji sigara wa mara kwa mara mwaka 2011/2012, na idadi hiyo ilishuka zaidi hadi asilimia 8.3 mwaka 2023.[iv,v,vi] Utabiri wetu wa data kutoka kwenye Utafiti wa Afya wa New Zealand unaonyesha kuwa uvutaji sigara utaendelea kupungua hadi kufikia takribani asilimia 5 ifikapo mwaka 2025.

Ingawa viwango vya jumla vya uvutaji sigara vimepungua hadi chini ya asilimia 10 katika idadi ya watu kwa ujumla,[vii] Bado kuna tofauti kubwa katika viwango vya uvutaji sigara miongoni mwa makundi ya wachache, watu wa asili na makundi yaliyo hatarini nchini Aotearoa New Zealand. Kihistoria, kiwango cha uvutaji wa tumbaku kimekuwa cha juu zaidi miongoni mwa Wamaori ikilinganishwa na watu wa asili ya Kizungu.[viii] Na ingawa viwango vya uvutaji sigara

gsthr.org
@globalstatethr
@gsthr

katika jamii ya Wamaori vinapungua, bado viko juu kwa kiasi kikubwa kuliko kiwango cha asilimia 5 kilichowekwa katika lengo la Aotearoa New Zealand la "Bila Uvutaji Sigara 2025". Kiwango cha uvutaji sigara wa kila siku miongoni mwa Wamaori, ambao ni asilimia 16 ya idadi ya watu wa Aotearoa New Zealand, kilikuwa asilimia 17.1 mwaka 2022/2023; hii ni tofauti kubwa ikilinganishwa na kiwango cha asilimia 6.1 cha uvutaji sigara wa kila siku kwa watu wa asili ya Kizungu.[ix] Watu wa asili ya Asia walikuwa na kiwango cha uvutaji sigara wa kila siku cha asilimia 3.3 mwaka 2022/2023, huku watu wa asili ya Pasifiki wakiwa na kiwango cha asilimia 6.4. Kihistoria, Wamaori na watu wa Pasifiki wamekuwa na viwango vya juu zaidi vya uvutaji sigara wa kila siku ikilinganishwa na jamii nyingine nchini Aotearoa New Zealand.[x]

Watu walianza lini kubadilika na kuanza kutumia bidhaa salama za nikotini nchini Aotearoa New Zealand?

Ueneaji wa uvutaji sigara na utumiaji wa vape nchini New Zealand, 2007–2025

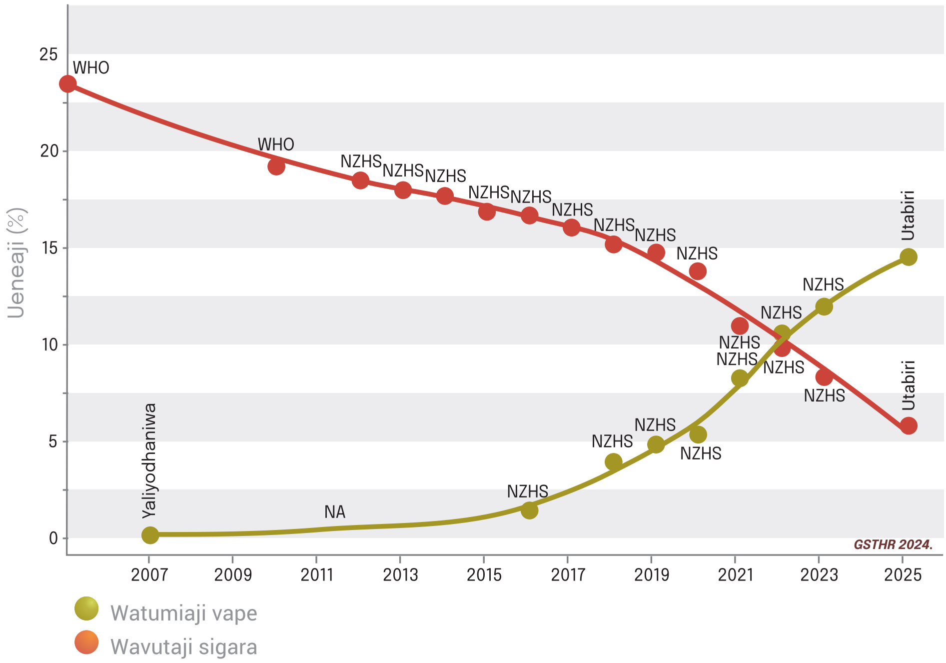

Chanzo: NZHS: Utafiti wa Afya wa New Zealand[xi], WHO: Ripoti ya kimataifa kuhusu mwenendo wa ueneaji wa matumizi ya tumbaku 2000–2025. Toleo la nne.[xii] Utabiri hadi mwaka 2025 ni makadirio ya mstari wa moja kwa moja ya mwandishi kutoka kwa data za miaka 2016 hadi 2023 kwa watumiaji vape na kutoka 2021 hadi 2023 kwa wavutaji sigara.

Ili kuelewa vizuri zaidi kushuka kwa viwango vya uvutaji sigara, tunahitaji kuchunguza kwa karibu mabadiliko ya mitazamo kuhusu bidhaa salama za nikotini yaliyotokea katika muongo uliopita. Kabla ya mwaka wa 2018, uuzaji wa bidhaa za kielektroniki za nikotini ulikuwa haramu nchini Aotearoa New Zealand, hata hivyo uuzaji wa vifaa vya kuvutia nikotini uliruhusiwa, pamoja na vimiminika visivyo na nikotini. Baadhi ya wauzaji wa mtandaoni walikuwa wanauza vimiminika vyenye nikotini kwa maombi maalum, hivyo kuwawezesha raia wa Aotearoa New Zealand kutumia vimiminika vya nikotini katika vifaa vyao vya vape vilivyo halali na hivyo kukwepa vikwazo vya kisheria. Aotearoa New Zealand ilikuwa na kiwango cha matumizi ya vape cha asilimia 1.4 mwaka wa 2015/2016[xiii] – hili lilikuwa kinyume na Uingereza, ambayo mwaka 2016 ilikuwa na soko la vape lililo halali na kiwango cha matumizi ya vape mara nne zaidi ya kile cha Aotearoa New Zealand, yaani asilimia 5.7.[xiv] Baada ya kuhalalishwa kwa bidhaa za vape zenye nikotini mwaka 2018, Aotearoa New Zealand ilishuhudia ongezeko la haraka la matumizi ya vape, kiasi kwamba, kufikia mwaka 2022, matumizi ya bidhaa za kielektroniki yalizidi uvutaji wa sigara za tumbaku nchini Aotearoa New Zealand, kulingana na takwimu za hivi karibuni kutoka kwenye Utafiti wa Afya wa New Zealand.[xv]

gsthr.org
@globalstatethr
@gsthr

Muda mfupi baada ya kuhalalishwa kwa bidhaa za uvutaji wa mvuke zenye nikotini nchini Aotearoa New Zealand, utafiti wa mwaka 2019 uliohusisha wavutaji sigara wa sasa na wa zamani katika nchi 14,[xvi] ikiwemo Marekani, Australia na China, iligundua kuwa Aotearoa New Zealand ilikuwa na kiwango cha pili cha juu cha matumizi ya vape miongoni mwa wavutaji wa sasa na wa zamani, ikifuatia tu Uingereza. Utafiti wa uwakilishi uliofanywa kwa wavutaji sigara wa sasa na wa zamani waliopata kushiriki katika Utafiti wa Kimataifa wa Udhibiti wa Tumbaku (ITC) nchini New Zealand ulibaini kuwa sababu kuu ya kutumia bidhaa za vape ilikuwa ni hamasa ya kuokoa pesa ikilinganishwa na uvutaji wa tumbaku, ikifuatiwa na hamu ya kupunguza uvutaji sigara, na hamu ya kuacha kabisa kuvuta sigara.[xvii]

Kwa nini utumiaji wa sigara za kielektroniki ukawa bidhaa kuu ya nikotini salama inayopendelewa?

Kabla ya mwaka 2018, uuzaji wa bidhaa za kielektroniki zenye nikotini na vimiminika vya mvuke, pamoja na bidhaa nyingi salama za nikotini, ulikuwa umepigwa marufuku chini ya Sheria ya Mazingira Bila Uvutaji Sigara na Bidhaa Zinazodhibitiwa ya mwaka 1990. Sheria hii ilikataza uuzaji wa "bidhaa yoyote ya tumbaku iliyoandikwa au kuelekezwa vinginevyo kuwa inafaa kutafunwa, au kwa matumizi mengine ya mdomoni (mbali na kuvuta sigara)"[xviii] na hivyo ilionekana kuwa inahusu aina mbalimbali za bidhaa salama za nikotini. Vikwazo hivi vilipiga marufuku kwa kiasi kikubwa utumiaji wa vape zenye nikotini, hata hivyo sheria hiyo haikutekelezwa mara kwa mara, na uagizaji kwa matumizi binafsi uliruhusiwa. Wakati marufuku hiyo ilipokuwa inatekelezwa, vimiminika vya nikotini viliorodheshwa kama bidhaa za matibabu, lakini hakuna leseni yoyote ya bidhaa za vape za nikotini za kimatibabu iliyowahi kutolewa.[xix] Licha ya marufuku ya vimiminika vya nikotini, kulikuwepo na jumuiya imara ya wavuta sigara za kielektroniki waliokuwa na shughuli kabla ya mwaka 2018, ambao waliweza kupata bidhaa za vape zenye nikotini kupitia wauzaji mtandaoni, na ambao walijenga msingi wa uungwaji mkono kwa bidhaa salama kabla ya kuhalalishwa kikamilifu.

Katikati ya biashara inayokua ya vimiminika vya nikotini katika maduka ya mtandaoni na ya kawaida, mwaka 2017 kampuni ya Philip Morris International (PMI) ilianza kuuza vijiti vya tumbaku ya joto vya HEETs (vinavyotumika na bidhaa za tumbaku ya joto za IQOS) nchini Aotearoa New Zealand. Baada ya Wizara ya Afya ya Aotearoa New Zealand kufungua kesi dhidi ya PMI, ikidai kuwa uuzaji wa HEETs ulikuwa unakiuka Sheria ya Mazingira Bila Uvutaji Sigara na Bidhaa Zinazodhibitiwa ya mwaka 1990, mahakama ya wilaya iliamua kwamba PMI ilikuwa na haki ya kuingiza bidhaa yake ya tumbaku ya moto sokoni nchini Aotearoa New Zealand,[xx] ikieleza kuwa marufuku iliyokuwepo awali dhidi ya bidhaa mpya za tumbaku ya mdomoni haikuhusisha vifaa vya vape.[xxi] Kutokana na msingi imara wa watumiaji uliokuwa umejengeka kabla ya kuhalalishwa kwa bidhaa hizi, serikali ilikuwa na wasiwasi kuchukua hatua zaidi za kisheria dhidi ya utumiaji wa vape. Kufuatia uamuzi huo, bidhaa nyingi mpya za nikotini, zikiwemo vifaa vya tumbaku ya joto na bidhaa za vape za nikotini, ziliingizwa sokoni nchini Aotearoa New Zealand. Hili, likiambatana na ukosefu wa udhibiti madhubuti wa masoko ya bidhaa za vape katika miaka ya awali ya kuhalalishwa, limehusishwa na ongezeko la haraka la matumizi ya bidhaa za kielektroiki nchini Aotearoa New Zealand mara tu baada ya kuhalalishwa.[xxii] Imependekezwa kuwa aina nyingi za bidhaa za vape zenye ladha mbalimbali zimechangia katika umaarufu wa bidhaa salama nchini Aotearoa New Zealand.[xxiii] Utafiti moja ya mtambuko iliyofanywa kwa wavutaji sigara wa sasa na wa zamani nchini Aotearoa New Zealand iligundua kuwa uchaguzi na utofauti wa ladha ulikuwa sababu kuu ya kuanza kutumia vape.

Je, viwango vya uvutaji sigara vimeathirikaje na kuongezeka kwa matumizi ya sigara za kielektroniki (vape)?

Viwango vya utumiaji wa sigara za kielektroniki vilikuwa tayari juu kwa kiasi fulani kabla ya kuhalalishwa kwa bidhaa za vape zenye nikotini, hata hivyo tangu kuondolewa kwa marufuku ya vape mwaka 2018 kumekuwa na ongezeko kubwa la idadi ya watumiaji wa vape nchini Aotearoa New Zealand. Mwaka 2015/2016, kiwango cha sasa cha uvutaji wa vape miongoni mwa watu wazima nchini Aotearoa New Zealand kilikuwa asilimia 1.4.[xxiv] Ifikapo mwaka 2018/2019, muda mfupi baada ya kuhalalishwa kwa bidhaa za vape zenye nikotini, kiwango cha sasa cha utumiaji wa vape kilikuwa kimeongezeka hadi asilimia 3.9.[xxv] Kufikia mwaka 2022/2023, kiwango cha sasa cha utumiaji wa vape nchini Aotearoa New Zealand ni asilimia 11.9.[xxvi] Kwa muktadha, idadi ya watu wa Aotearoa New Zealand mwaka 2023 ilikuwa milioni 5.24 – hii ni sawa na takriban watu 623,000 waliokuwa wanatumia sigara z akielektroniki mwaka huo.[xxvii] Ongezeko la viwango vya utumiaji wa vape, pamoja na kupungua kwa viwango vya uvutaji sigara, kumesababisha viwango vya utumiaji wa vape kuzidi vile vya uvutaji sigara, kama inavyoonyeshwa kwenye mchoro hapo juu.

Ongezeko la viwango vya utumiaji wa sigara za kielektroniki miongoni mwa Wamaori na watu wa Pasifiki limezidi kwa mbali ongezeko la utumiaji wa sigara za kielektroniki miongoni mwa makundi mengine ya kikabila nchini Aotearoa New Zealand, ambapo asilimia 27.7 ya Wamaori na asilimia 21.7 ya watu wa Pasifiki waliripoti kutumia vape kwa sasa mwaka 2022/2023.[xxviii] Hili ni ongezeko kubwa tangu kuhalalishwa kwa utumiaji wa vape nchini Aotearoa New Zealand, ambapo uwiano wa Wamaori na watu wa Pasifiki waliokuwa wanatumia vape kila siku uliongezeka zaidi ya mara nne kati ya mwaka 2019/20 na 2022/23, ikilinganishwa na viwango vya jumla vya utumiaji wa vape ambavyo viliongezeka mara mbili katika kipindi hicho hicho.[xxix] Kati ya mwaka 2018/19 na 2022/23, kiwango cha sasa cha uvutaji sigara miongoni mwa watu wazima wa Kimaori kilipungua kutoka asilimia 33.4 hadi asilimia 20.2.[xxx] La kushangaza zaidi ni kupungua kwa ghafla kwa viwango vya uvutaji sigara miongoni mwa watu wa Pasifiki, ambapo idadi ya wavutaji sigara wa sasa katika jamii hii ilipungua kwa zaidi ya nusu kati ya mwaka 2018/19 na 2022/23, ikishuka kutoka asilimia 24.7 hadi asilimia 10.3.[xxxi]

Je, serikali imekuwa na jukumu gani katika kudhibiti bidhaa salama za nikotini, hasa sigara z akielektroniki?

Aotearoa New Zealand imepitia mabadiliko makubwa katika mtazamo wake wa kudhibiti na kuweka vikwazo kwa bidhaa za vape katika miaka ya hivi karibuni. Kama ilivyoelezwa awali, bidhaa za vape zenye nikotini zilikuwa zimepigwa marufuku hadi mwaka 2018, ingawa sheria hii haikutekelezwa mara kwa mara na baadhi ya wauzaji waliweza kuikwepa na kuuza vimiminika vyenye nikotini. Kati ya mwaka 2018 na 2020 kulikuwa na udhibiti mdogo wa bidhaa za vape zenye nikotini na bidhaa nyingine za vape za nikotini, huku kukiwa na vikwazo vichache tu kuhusu uuzaji na utangazaji wa bidhaa hizo.[xxxii] Mwaka 2020, Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Mazingira Bila Uvutaji Sigara na Bidhaa Zinazodhibitiwa (Vaping) ulilenga kuleta bidhaa za kielektroniki chini ya udhibiti mkali zaidi wa kisheria,[xxxiii] na kuendana zaidi na sheria za awali zilizodhibiti matumizi ya sigara. Masharti yaliyoletwa kupitia sheria hii yalijumuisha marufuku ya matangazo ya bidhaa za vape zenye nikotini, vikwazo vya umri, pamoja na masharti yaliyofanya utumiaji wa vape kudhibitiwa chini ya marufuku zilizokuwepo tayari za uvutaji sigara katika baadhi ya maeneo ya umma na ya binafsi. Mfumo wa utoaji leseni kwa ngazi tofauti kwa wauzaji wa rejareja uliweka vikwazo vya uuzaji wa vimiminika vyenye ladha, ambapo wauzaji wasio maalum waliruhusiwa kuuza tu ladha za tumbaku, minti na menthol,

gsthr.org
@globalstatethr
@gsthr

huku wauzaji maalum wa vape wakiruhusiwa kuuza ladha chache zaidi tofauti na hizo.[xxxiv] Makundi ya utetezi wa watumiaji kama vile Aotearoa Vapers Community Advocacy (AVCA) yamekuwa na mchango mkubwa katika kuwapa watunga sera ushauri sahihi unaotegemea ushahidi, huku serikali ya Aotearoa New Zealand ikisikiliza kikamilifu makundi ya watumiaji na kujitahidi kuanzisha udhibiti madhubuti wa bidhaa salama za nikotini, wakati huo huo ikilenga kuwakataza vijana kutumia bidhaa hizi.

Serikali ya Aotearoa New Zealand ilifanya mabadiliko makubwa kwenye mpango wake wa utekelezaji wa Smokefree 2025 ilipotekeleza Sheria ya Marekebisho ya Mazingira Bila Uvutaji Sigara na Bidhaa Zinazodhibitiwa (Tumbaku Inayovutwa) mwezi Januari 2023.[xxxv] Sheria hii ya aina yake ya kwanza dunianiy[xxxvi] ililenga kuanzisha kikomo cha umri kinachozingatia mwaka wa kuzaliwa kwa bidhaa za tumbaku, kwa kuzuia mtu yeyote aliyezaliwa baada ya mwaka 2009 kununua sigara kihalali wakati wowote maishani.[xxxvii] Hata hivyo, kufuatia mabadiliko ya serikali mwaka 2023, hatua hii, pamoja na hatua za kupunguza kiwango cha nikotini kwenye bidhaa za tumbaku na kupunguza jumla ya wauzaji wa bidhaa za tumbaku nchini Aotearoa New Zealand, zilifutwa mwishoni mwa mwaka 2023 na serikali mpya iliyoingia madarakani, huku baadhi ya vipengele vya sheria hiyo vikibaki.[xxxviii]

Marufuku ya vape zinavyotupwa baada ya matumizi ilianzishwa na serikali ya Aotearoa New Zealand mapema mwaka 2024, kufuatia wasiwasi unaoongezeka kuhusu kuenea kwa bidhaa hizo. Kuanzia tarehe 1 Oktoba 2024,[xxxix] vifaa vyote vya vape vinapaswa kuwa na betri inayoweza kutolewa, na bidhaa zote za vape lazima zizingatie vikwazo kuhusu majina ya ladha.[xl] Chini ya Sheria ya Mazingira Bila Uvutaji Sigara na Bidhaa Zinazodhibitiwa ya mwaka 1990, utumiaji wa vape katika maeneo ya umma unadhibitiwa kwa namna sawa na uvutaji sigara, ambapo kuna marufuku ya utumiaji wa vape katika baadhi ya maeneo ya ndani ya binafsi na ya umma.[xli]

Udhibiti wa bidhaa nyingine salama za nikotini bado ni wa kusuasua. Bidhaa za tumbaku zinazotiwa joto zinaweza kununuliwa kisheria nchini Aotearoa New Zealand, kwani uuzaji wake ulihalalishwa rasmi mwaka 2018 pamoja na bidhaa za vape. Mnamo Julai 2024, ushuru wa bidhaa kwa tumbaku za joto ulipunguzwa kwa asilimia 50, ikiwa ni hatua ya kuhamasisha wavutaji kubadili na kuacha sigara. Katika taarifa yake, Naibu Waziri wa Afya Casey Costello alieleza: "Utumiaji wa vape haufanyi kazi kwa kila mtu, na baadhi ya watu wanaojaribu kuacha wamejaribu mara kadhaa. HTP zina kiwango sawa cha hatari kama bidhaa za vape na kwa sasa zinapatikana kisheria, hivyo tunajaribu kuona athari ya kupunguza ushuru kwa nusu kwa bidhaa hizo."[xlii] Uuzaji wa viriba vya nikotini na snus umepigwa marufuku, kwani vikwazo dhidi ya bidhaa mpya za nikotini ya mdomoni bado vipo. Hata hivyo, watumiaji wanaweza kuagiza viriba vya nikotini kutoka nje ya nchi kwa matumizi binafsi. Pamoja na mipango yao ya kufuta sera ya Smokefree Generation ya Aotearoa New Zealand, serikali ya Aotearoa New Zealand sasa imeashiria kuwa viriba vya nikotini na snus vitahalalishwa tena.[xliii,xliv]

Mtazamo wa Aotearoa New Zealand wa kimantiki kuhusu bidhaa salama za nikotini katika miaka ya hivi karibuni unatofautiana na ule wa jirani yake Australia, ambayo imeweka vikwazo vikali kwa upatikanaji wa bidhaa hizi kwa kuifanya nikotini ipatikane tu katika maduka ya dawa. Inafurahisha kutambua kwamba, kabla ya mwaka 2018, bidhaa za kielektroniki zilizo na nikotini pia zilidhibitiwa kama bidhaa za matibabu nchini Aotearoa New Zealand (ingawa hakuna bidhaa za kielektroniki za kimatibabu zilizokuwa zinapatikana wakati huo).

Mitazamo tofauti iliyochukuliwa na Australia na Aotearoa New Zealand inaonyesha jinsi hatua za kudhibiti tumbaku zinavyoweza ama kuwazuia au kuwasaidia wavutaji kuachana na tumbaku inayowaka na kuelekea kwenye bidhaa salama zaidi. Wakati ambapo Australia imejaribu kupunguza kwa kiasi kikubwa upatikanaji wa bidhaa salama za nikotini, jambo

hilo limepelekea kuongezeka kwa soko la magendo linaloendelea kushamiri kutokana na ukosefu wa soko halali,[xlv] Aotearoa New Zealand, badala yake, kupitia kuhimiza kwa makusudi matumizi ya bidhaa salama za nikotini, pamoja na usimamizi wa kisheria na ujumbe wa afya ya umma unaounga mkono kwa upana, imewawezesha watumiaji kufanya mabadiliko chanya katika tabia zao za uvutaji sigara kwa hiari yao, kupitia matumizi ya bidhaa hizi salama. Kuna tofauti kubwa ya viwango vya uvutaji sigara kati ya nchi hizi mbili. Viwango vya uvutaji sigara nchini Australia vimesalia bila mabadiliko makubwa katika miaka ya hivi karibuni, kwani kiwango cha sasa cha uvutaji sigara kwa Waaustralia wenye umri wa miaka 14 na kuendelea kimepungua kidogo tu kutoka asilimia 12.8 mwaka 2018 hadi asilimia 11.8 mwaka 2023.[xlvi] Hii ni tofauti na kupungua kwa viwango vya uvutaji sigara nchini Aotearoa New Zealand katika kipindi hicho hicho, ambapo kiwango cha sasa cha uvutaji sigara kilishuka kutoka asilimia 15.1 mwaka 2017/2018 hadi asilimia 8.3 mwaka 2022/2023.[xlvii] Imependekezwa kuwa kupungua huku kwa kasi ya watu kuacha sigara nchini Australia kunahusishwa kwa kiasi fulani na marufuku ya jumla ya Australia dhidi ya uuzaji wa kibiashara wa bidhaa za nikotini, isipokuwa sigara za tumbaku.[xlviii,xlix] Ueneaji wa utumiaji wa vape nchini Australia umeongezeka kwa kiasi kikubwa katika kipindi hicho hicho, ukiruka kutoka asilimia 1.4 mwaka 2018 hadi asilimia 8.9 mwaka 2023.[l]

Mkurugenzi wa Action for Smokefree 2025 amesisitiza: “Tofauti pekee ya sera kati ya Aotearoa New Zealand na Australia katika kipindi hiki ni kwamba sisi tunaruhusu uuzaji wa bidhaa za vape zenye nikotini kushindana na sigara, ilhali Australia imechukua mfumo wa dawa unaoweka utumiaji wa vape ulio salama zaidi nje ya uwezo wa watu wengi.”[li]

gsthr.org
@globalstatethr
@gsthr

Ujumbe wa serikali na mashirika ya afya kuhusu utumiaji wa vape kama njia ya kupunguza madhara umekuwa upi?

Mwaka 2017, kabla ya utumiaji wa sigara za kielektroniki kuhalalishwa nchini, serikali ya Aotearoa New Zealand ilisisitiza mchango ambao sigara za kielektroniki zinaweza kutoa katika kusaidia kufanikisha Aotearoa New Zealand isiyo na uvutaji sigara ifikapo mwaka 2025, hasa katika kupunguza tofauti ya viwango vya uvutaji sigara miongoni mwa makundi yaliyo katika mazingira magumu.[lii] Mpango wa utekelezaji wa Aotearoa New Zealand wa kuwa bila uvutaji sigara ifikapo 2025 unalenga kupunguza viwango vya uvutaji sigara hadi chini ya asilimia 5 ifikapo mwaka 2025, hivyo kufikia hadhi ya “bila uvutaji sigara.” Miongoni mwa malengo ya serikali ni kuondoa usawa katika mzigo wa madhara yanayohusiana na uvutaji sigara, kuongeza idadi ya watu wanaoacha kabisa kuvuta sigara, na kuhakikisha kizazi kisicho na uvutaji sigara kwa kupunguza idadi ya vijana wanaoanza au kuendelea na uvutaji sigara.[liii]

Kama sehemu ya azma ya kuwa bila uvutaji sigara ifikapo 2025, Wizara ya Afya imeangazia jukumu la vape katika kuwasaidia wavutaji sigara kuacha, na imetoa rasilimali rasmi kwa watu wanaotaka kuacha kuvuta sigara kwa msaada wa sigara za kielektroniki. Smokefree New Zealand, rasilimali ya kusaidia kuacha sigara inayosimamiwa na huduma ya afya ya umma ya Aotearoa New Zealand – Health New Zealand – imesema kuwa “kutumia vape ni chaguo halali kwa wale wanaojaribu kuacha kuvuta sigara.”[liv] Wizara ya Afya ya New Zealand na Health New Zealand, kupitia tovuti ya Vaping Facts,[lv] pia wameangazia msimamo wa tathmini ya Cochrane kuwa utumiaji wa bidhaa za vape ni salama zaidi kwa kiasi kikubwa kuliko uvutaji wa sigara,[lvi] kwa kuzingatia hasa ukweli kwamba hakuna mwako wakati wa kutumia bidhaa ya vape, na kwamba matumizi ya pamoja ya bidhaa za vape na tumbaku inayowaka kunaweza kuwa sehemu halali ya safari ya mtu binafsi ya kuacha uvutaji sigara.[lvii,lviii] Lengo la mwisho, kama lilivyoelezwa na huduma hizi, ni kwamba mtu yeyote anayetumia nikotini hatimaye

aache kabisa matumizi ya nikotini, bila kujali njia ya matumizi. Ujumbe wa serikali kuhusu azma yake ya kuwa bila uvutaji sigara ifikapo 2025 umejikita zaidi katika kuzuia watu ambao hawajawahi kuvuta sigara wasianze kuvuta, na kuwasaidia wale wanaovuta sigara kuacha.[lix]

Mkazo mkubwa wa ujumbe wa serikali ya Aotearoa New Zealand kuhusu kuwa bila uvutaji sigara umeelekezwa katika kushughulikia tofauti kubwa za madhara yanayohusiana na uvutaji sigara miongoni mwa jamii zilizotengwa nchini humo. Ingawa viwango vya uvutaji sigara bado ni vya juu katika jamii za Wamaori na watu wa Pasifiki nchini Aotearoa New Zealand,[lx] utumiaji wa sigara za kielektroniki pia umeenea kwa kasi zaidi katika jamii hizi kuliko ilivyo kwa idadi ya watu kwa ujumla.

Wakati akitangaza marufuku ya bidhaa za vape zinazotupwa baada ya matumizi, ambayo inatarajiwa kuanza kutekelezwa mwezi Oktoba 2024, Naibu Waziri wa Afya wa Aotearoa New Zealand, Casey Costello, alisisitiza tena jukumu muhimu ambalo bidhaa za vape zinaweza kucheza katika kuwasaidia watu kuacha kuvuta sigara, akisema: “Vape zinazoweza kutumika tena ni vifaa muhimu vya kusaidia kuacha sigara na vitaendelea kupatikana.” Naibu Waziri wa Afya pia amesisitiza kuwa “utumiaji wa sigara z akielektroniki umechangia kupungua kwa kiasi kikubwa kwa viwango vya uvutaji sigara nchini”,[lxi] hata hivyo, serikali bado ina wasiwasi kuhusu utumiaji wa vape miongoni mwa vijana, kama ilivyoelezwa katika majadiliano ya Baraza la Mawaziri mnamo Juni 2024.[lxii]

Mambo Muhimu ya Kuzingatia

Serikali na mashirika ya afya ya umma, kwa kushirikiana na watumiaji, wameangazia jukumu muhimu ambalo utumiaji wa vape unaweza kucheza katika kufanikisha Aotearoa New Zealand isiyo na uvutaji sigara kufikia mwaka 2025. Aotearoa New Zealand imeonyesha uwezo wake wa kutunga sheria zinazounga mkono watumiaji kwa ufanisi, na uidhinishaji wake wa mara kwa mara wa baadhi ya bidhaa salama za nikotini umekuwa sehemu kuu ya mkakati wake wa kusaidia watu kuacha kuvuta sigara. Kiini cha mafanikio haya ni watumiaji, ambao wameanzisha mahitaji ya bidhaa salama na kuonyesha kwa serikali kwamba bidhaa hizi zinaweza na zitaendelea kuwepo licha ya upinzani wa awali wa kisheria.

Aotearoa New Zealand, sambamba na Uingereza, Japani, Uswidi na Norway, imeongeza uzito zaidi kwa ushahidi kuwa SNP zina athari ya kuchukua nafasi ya sigara katika soko la nikotini, kiasi kwamba bidhaa hizi salama zinachukua nafasi ya sigara kwa ufanisi. Ikiendelea na mwelekeo wa udhibiti unaolingana na hatari, Aotearoa New Zealand ina nafasi kubwa ya kufikia lengo lake la “Bila Uvutaji Sigara 2025.” Kwa upande mwingine, jirani yake Australia imeonyesha madhara na athari zenye utata za marufuku ya utumiaji wa vape kwa viwango vya uvutaji sigara.

GSTHR
BRIEFING PAPERS

i Phillips, J. (2013). Smoking. In *Te Ara–The Encyclopedia of New Zealand*. https://teara.govt.nz/mi/smoking/print.
ii Hay, D. (1993). The Rise and Fall of Smoking in New Zealand. *Journal of the Royal College of Physicians of London*, *27*(3), 315–319. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5396762/.
iii Hay, 1993.
iv *Smoking & its effects. Facts & figures*. (2023). Smokefree. The National Public Health Service's Health Promotion Directorate. Te Whatu Ora | Health New Zealand. https://www.smokefree.org.nz/smoking-its-effects/facts-figures#bookmark-0.
v Nip, J., Edwards, R., Ball, J., Hoek, J., & Waa, A. (2023). Smoking prevalence and trends: Key findings in the 2022/23 NZ Health Survey. *Public Health Expert Briefing*. https://www.phcc.org.nz/briefing/smoking-prevalence-and-trends-key-findings-202223-nz-health-survey.
vi *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*. (2023). New Zealand Health Survey. Ministry of Health. https://minhealthnz.shinyapps.io/nz-health-survey-2022-23-annual-data-explorer/_w_6994ce99/#!/explore-topics.
vii *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
viii *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
ix *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
x *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xi *New Zealand Health Survey*. (n.d.). Ministry of Health NZ. Retrieved 23 May 2023, from https://www.health.govt.nz/nz-health-statistics/national-collections-and-surveys/surveys/new-zealand-health-survey.
xii WHO. (2021). *WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000-2025, fourth edition* (4th ed). World Health Organization. https://apps.who.int/iris/handle/10665/348537.
xiii *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xiv *Use of e-cigarettes (vapes) among adults in Great Britain*. (2023). [ASH Fact Sheet]. Action on Smoking and Health (ASH). https://ash.org.uk/uploads/Use-of-e-cigarettes-among-adults-in-Great-Britain-2023.pdf.
xv *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xvi Gravely, S., Driezen, P., Ouimet, J., Quah, A. C. K., Cummings, K. M., Thompson, M. E., Boudreau, C., Hammond, D., McNeill, A., Borland, R., Thrasher, J. F., Edwards, R., Omar, M., Hitchman, S. C., Yong, H.-H., Barrientos-Gutierrez, T., Willemsen, M. C., Bianco, E., Boado, M., … Fong, G. T. (2019). Prevalence of awareness, ever-use and current use of nicotine vaping products (NVPs) among adult current smokers and ex-smokers in 14 countries with differing regulations on sales and marketing of NVPs: Cross-sectional findings from the ITC Project. *Addiction*, *114*(6), 1060–1073. https://doi.org/10.1111/add.14558.
xvii Edwards, R., Stanley, J., Waa, A. M., White, M., Kaai, S. C., Ouimet, J., Quah, A. C. K., & Fong, G. T. (2020). Patterns of Use of Vaping Products among Smokers: Findings from the 2016–2018 International Tobacco Control (ITC) New Zealand Surveys. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(18), 6629. https://doi.org/10.3390/ijerph17186629.
xviii *Ministry of Health v Phillip Morris (New Zealand) Limited. Judgment of Judge P. J. Butler* (CRI-2017-085-001107 [2018], NZDC 4478). (2018). New Zealand District Court at Wellington. https://www.districtcourts.govt.nz/assets/unsecure/2018-03-27/2018-NZDC-4478-MOH-v-Morris.pdf.
xix Lane, J. (2017). *Regulation of E-Cigarettes and Emerging Tobacco and Nicotine Delivery Products*. Ministry of Health, New Zealand. https://www.health.govt.nz/system/files/2019-02/ris-regulation-of-e-cigarettes-and-emerging-tobacco-and-nicotine-delivery-products-nov17.pdf.
xx *MOH v Morris*, 2018.
xxi Dawson, F. (2018, March 28). Legal victory means PMI can sell Heets in New Zealand after all. *TobaccoIntelligence*. https://tobaccointelligence.com/legal-victory-means-pmi-can-sell-heets-in-new-zealand-after-all/.
xxii Hardie, L., McCool, J., & Freeman, B. (2023). E-Cigarette Retailers' Use of Instagram in New Zealand: A Content Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *20*(3). https://doi.org/10.3390/ijerph20031897.
xxiii Gendall, P., & Hoek, J. (2021). Role of flavours in vaping uptake and cessation among New Zealand smokers and non-smokers: A cross-sectional study. *Tobacco Control*, *30*(1), 108–110. https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2019-055469.
xxiv *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xxv *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xxvi *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xxvii *New Zealand–Total population 2019-2029*. (n.d.). Statista. Retrieved 26 September 2024, from https://www.statista.com/statistics/436377/total-population-of-new-zealand/.
xxviii *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xxix Nip, J., Hoek, J., & Waa, A. (2023). Vaping prevalence and trends: Key findings in the 2022/23 NZ Health Survey. *Public Health Expert Briefing*. https://www.phcc.org.nz/briefing/vaping-prevalence-and-trends-key-findings-202223-nz-health-survey.
xxx *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xxxi *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.
xxxii Hardie, L., McCool, J., & Freeman, B. (2022). Online retail promotion of e-cigarettes in New Zealand: A content analysis of e-cigarette retailers in a regulatory void. *Health Promotion Journal of Australia*, *33*(1), 91–98. https://doi.org/10.1002/hpja.464.
xxxiii Edwards, R., Hoek, J., & Waa, A. (2020). E-cigarettes, vaping and a Smokefree Aotearoa: Where to next? *The New Zealand Medical Journal*, *133*, 14–17. https://www.researchgate.net/publication/342601622_E-cigarettes_vaping_and_a_Smokefree_Aotearoa_where_to_next.

[xxxiv] *General retailers of vaping and other notifiable products*. (2024, August 23). Ministry of Health NZ. https://www.health.govt.nz/regulation-legislation/vaping-herbal-smoking-and-smokeless-tobacco/selling-vaping-or-other-notifiable-products/general-retailers.

[xxxv] Smokefree Environments and Regulated Products (Smoked Tobacco) Amendment Act 2022 No 79 (as at 06 March 2024), Public Act – New Zealand Legislation, no. 79, Ministry of Health NZ (2022). https://www.legislation.govt.nz/act/public/2022/0079/latest/whole.html.

[xxxvi] Corlett, E. (2024, April 19). How New Zealand's smoking ban got stubbed out – and what the UK can learn from it. *The Guardian*. https://www.theguardian.com/world/2024/apr/19/new-zealand-smoking-ban-what-uk-can-learn.

[xxxvii] *Smokefree environments*. (2023). Smokefree. The National Public Health Service's Health Promotion Directorate. Te Whatu Ora | Health New Zealand. https://www.smokefree.org.nz/smokefree-environments.

[xxxviii] Scott, E. (2024). Smoke-free legislation: The UK and New Zealand. *House of Lords Library. UK Parliament*. https://lordslibrary.parliament.uk/smoke-free-legislation-the-uk-and-new-zealand/.

[xxxix] Craymer, L. (2024, March 20). New Zealand government to ban disposable e-cigarettes. *Reuters*. https://www.reuters.com/world/asia-pacific/new-zealand-government-ban-disposable-e-cigarettes-2024-03-20/.

[xl] Hardie, L., McCool, J., & Freeman, B. (2024). Industry response to New Zealand's vaping regulations. *Tobacco Control*. https://doi.org/10.1136/tc-2023-058427.

[xli] Smokefree Environments and Regulated Products Act 1990 No 108 (as at 06 March 2024), Public Act Contents – New Zealand Legislation, no. 108, Ministry of Health NZ (1990). https://www.legislation.govt.nz/act/public/1990/0108/latest/DLM223191.html.

[xlii] Espiner, G. (2024, July 18). *NZ First Minister Casey Costello orders 50% cut to excise tax on heated tobacco products*. RNZ. https://www.rnz.co.nz/news/in-depth/522429/nz-first-minister-casey-costello-orders-50-percent-cut-to-excise-tax-on-heated-tobacco-products.

[xliii] *Media release: Oral tobacco and nicotine products: Do we want them in NZ?* (2024, April 3). Public Health Communication Centre (PCC) Aotearoa New Zealand. https://www.phcc.org.nz/news/media-release-oral-tobacco-and-nicotine-products-do-we-want-them-nz.

[xliv] *Smokefree 2025: Cracking Down on Youth Vaping* (CAB-24-MIN-0084). (2024). Ministry of Health, New Zealand. https://www.health.govt.nz/system/files/2024-05/smokefree_2025_-_cracking_down_on_youth_vaping_cab-24-min-0084_black_box_watermarked.pdf.

[xlv] Mendelsohn, C., Wodak, A., Hall, W., Borland, R., Youdan, B., Beaglehole, R., & Mendelsohn, C. (2024). *Smoking and Vaping: New Zealand vs Australia*. Dr. Colin Mendelsohn. https://colinmendelsohn.com.au/wp-content/uploads/2024/02/Smoking-and-vaping-NZ-vs-AU-6Feb2024.pdf.

[xlvi] Wakefield, M., Haynes, A., Tabbakh, T., Scollo, M., & Durkin, S. (2023). *Current Vaping and Smoking in the Australian Population Aged 14 Years or Older: February 2018 to March 2023*. Australian Government, Department of Health and Aged Care, Centre for Behavioural Research in Cancer, Cancer Council Victoria. https://www.health.gov.au/sites/default/files/2023-06/current-vaping-and-smoking-in-the-australian-population-aged-14-years-or-older-february-2018-to-march-2023.pdf.

[xlvii] *Annual Data Explorer 2022/23: New Zealand Health Survey [Data File]*, 2023.

[xlviii] Wu, D. C., Essue, B. M., & Jha, P. (2022). Impact of vaping introduction on cigarette smoking in six jurisdictions with varied regulatory approaches to vaping: An interrupted time series analysis. *BMJ Open*, *12*(5), e058324. https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-058324.

[xlix] Levy, D. T., Gartner, C., Liber, A. C., Sánchez-Romero, L. M., Yuan, Z., Li, Y., Cummings, K. M., & Borland, R. (2022). The Australia Smoking and Vaping Model: The Potential Impact of Increasing Access to Nicotine Vaping Products. *Nicotine & Tobacco Research*, *25*(3), 486–497. https://doi.org/10.1093/ntr/ntac210.

[l] Wakefield, Haynes, Tabbakh, Scollo, & Durkin, 2023.

[li] Youdan, B. (2024, February 14). *New Zealand expert advises Australian policymakers on vaping as New Zealand smoking rates fall 40% in 4 years as people switch to vaping*. ASH NZ. https://www.ash.org.nz/new_zealand_expert_advises_australian_policymakers_on_vaping_as_new_zealand_smoking_rates_fall_40_in_4_years_as_people_switch_to_vaping.

[lii] *Smokefree in action*. (2023). Smokefree. The National Public Health Service's Health Promotion Directorate. Te Whatu Ora | Health New Zealand. https://www.smokefree.org.nz/smokefree-in-action/smokefree-aotearoa-2025.

[liii] *About the Smokefree Aotearoa 2025 Action Plan*. (2024, August 26). Ministry of Health NZ. https://www.health.govt.nz/strategies-initiatives/programmes-and-initiatives/smokefree-2025/smokefree-aotearoa-2025-action-plan/about-the-smokefree-aotearoa-2025-action-plan.

[liv] *Learn about vaping*. (2023). Smokefree. The National Public Health Service's Health Promotion Directorate. Te Whatu Ora | Health New Zealand. https://www.smokefree.org.nz/help-advice/learn-about-vaping.

[lv] *Our position on vaping. Manatū Hauora (Ministry of Health), Te Whatu Ora and Te Aka Whai Ora are supported by a number of organisations in their position on vaping.* (2022). Vaping Facts. Te Whatu Ora/Health New Zealand. https://vapingfacts.health.nz/our-position-on-vaping.html.

[lvi] *Risks of Vaping*. (n.d.). Vaping Facts. Te Whatu Ora/Health New Zealand. Retrieved 26 September 2024, from https://vapingfacts.health.nz/the-facts-of-vaping/risks-of-vaping/.

[lvii] Te Whatu Ora, Health Promotion (Director). (2023, October 18). *Vaping, what the doctor says Original*. https://www.youtube.com/watch?v=UjhlTheN9I0.

[lviii] Te Whatu Ora, Health Promotion, 2023.

[lix] *About the Smokefree Aotearoa 2025 Action Plan*, 2024.

[lx] Nip, Hoek, & Waa, 2023.

[lxi] Costello, H. C. (2024, March 20). *Government to crack down on youth vaping*. Beehive.Govt.Nz. https://www.beehive.govt.nz/release/government-crack-down-youth-vaping.

[lxii] *Smokefree Environment and Regulated Products Amendment Bill 2024: Youth Vaping*. (2024). Ministry of Health, New Zealand. https://www.health.govt.nz/system/files/2024-08/smokefree_env_reg_products_amendment_bill_2024_youth_vaping_black_box_watermarked.pdf.

BRIEFING PAPERS

gsthr.org

@globalstatethr

@gsthr

Kwa taarifa zaidi kuhusu kazi ya Global State of Tobacco Harm Reduction, au mada zilizojitokeza katika Hati hii ya **Ufafanuzi ya GSTHR**, tafadhali wasiliana na info@gsthr.org

Kuhusu sisi: **Knowledge·Action·Change (K·A·C)** inakuza kupunguza madhara kama mkakati muhimu wa afya ya umma unaozingatia haki za binadamu. Timu hii ina zaidi ya miaka arobaini ya uzoefu wa kazi ya kupunguza madhara katika matumizi ya dawa za kulevya, VVU, kuvuta sigara, afya ya ngono na magereza. K·A·C inaendesha **Global State of Tobacco Harm Reduction** (GSTHR) ambayo inaonyesha maendeleo ya kupunguza madhara ya tumbaku na matumizi, upatikanaji na majibu ya udhibiti kwa bidhaa salama za nikotini, pamoja na kuenea kwa uvutaji sigara na vifo vinavyohusiana, katika zaidi ya nchi na maeneo 200 duniani kote. Kwa machapisho yote na data ya moja kwa moja, tembelea https://gsthr.org

Ufadhili wetu: Mradi wa GSTHR unatolewa kwa usaidizi wa ruzuku kutoka **Global Action to End Smoking** (zamani ilijulikana kama Foundation for a Smoke-Free World), shirika lisilo la faida la Marekani la 501(c)(3) la kutoa ruzuku. shirika, kuharakisha juhudi za kisayansi kote ulimwenguni kukomesha janga la uvutaji sigara. Global Action haikuchukua jukumu lolote katika kubuni, kutekeleza, kuchanganua data au kutafsiri Waraka huu wa Muhtasari. Yaliyomo, uteuzi, na uwasilishaji wa ukweli, pamoja na maoni yoyote yaliyotolewa, ni jukumu la waandishi pekee na haifai kuzingatiwa kama kuakisi misimamo ya **Global Action to End Smoking**.